

20 ביוני 2021

י' בתמוז, תשפ"א

לכבוד

ח"כ רם בן ברק

יו"ר ועדת חוץ וביטחון

הנדון: בקשה לדיון מחודש בחיסיון הנוגע לחברת קצא"א

בשם ארגון לובי 99, הלובי של הציבור, ועמותת צלול, להגנת הים, החופים והנחלים כנציגת קואליציית SAVE RED MED, שותפות של 25 ארגוני סביבה הפועלים לביטול הסכם קצא-א-איחוד האמירויות והאצת המוכנות לטיפול חירום באירועי שפך בים, ברצוננו לפנות אליך בבקשה לכנס דיון בוועדת חוץ וביטחון בנוגע לתחולת צו החיסיון המוטל על פעילותה של חברת קו צינור אסיה אירופה בע"מ (להלן – "קצא"א"). אנו סבורים כי יש לצמצם את תחולת החיסיון ולהגביר את השקיפות על פעילות קצא"א, וזאת ממספר נימוקים: מרכזיותה של החברה במשק האנרגיה; הפיכתה לפני כשנה לחברה ממשלתית; וההסכם שחתמה החברה לאחרונה לשינוע כמויות אדירות של נפט מהמפרץ הפרסי לים התיכון דרך שטח ישראל, עסקה שעלולה להוביל לאסון סביבתי, ושאינו עליה שום פיקוח ממשלתי.

1. חברת קצא"א היא חברה הפועלת במשק האנרגיה, שמוגדרת החל ממרץ 2020 כחברה ממשלתית.¹ לפי אתר האינטרנט של החברה, "מעבר לעיסוק המסורתי של שירותי הובלה ואחסון לנפט גולמי ללקוחות ישראלים ובינלאומיים, קצא"א מספקת כיום שירותי תשתית בתחומים כמו גפ"מ, מוצרי דלק ופחם. בנוסף, מפעילה קצא"א טרמינל קבלה לגז טבעי ממקורות ישראלים וחיצוניים".

2. על פעילותה של קצא"א מוטל צו חיסיון רחב, שחודש על-ידי ועדת חוץ וביטחון בדצמבר 2017 ותקף עד 31.12.2022. לפי הצו, כל ידיעה הנוגעת לחברה היא סודית, למעט מידע העוסק אך ורק באיכות הסביבה; תכנון ובניה; רישוי עסקים; אמצעי בטיחות; פגיעה בערכי טבע מוגנים; בעלי המניות של החברה ואופן ניהולה.² נציין כי קצא"א היא החברה הממשלתית היחידה שדוחותיה הכספיים לא מפורסמים לציבור.

עקב מספר התפתחויות שאירעו בעת האחרונה, לגישתנו יש לצמצם את החיסיון הרחב ממנו נהנית החברה:

3. **מרכזיותה של קצא"א במשק האנרגיה הישראלי** – עוד בשנת 2018 קבע מבקר המדינה כי "קצא"א דומיננטית בענף תשתיות הדלק במשק" וכי יש ספק אם רשות התחרות "בחנה לעומק את הכשלים התחרותיים שנבעו מהיות קצא"א חברה אחודה הדומיננטית במקטעי פעילות שונים בענף תשתיות הדלק".³ לפי פרסומים, החברה מהווה מונופול בייבוא גז בישראל (גפ"מ) לישראל.⁴ לגישתנו, לא ראוי שחברה שלה מעמד מעין מונופוליסטי במשק האנרגיה הישראלי תיהנה מחיסיון נרחב, שמקשה לפקח עליה באופן הולם.

4. **הפיכתה של קצא"א לחברה ממשלתית** – חוק להולכה ואחסון של נפט ע"י גורם מפעיל, התשע"ז-2017 מסדיר את פעילותה של קצא"א החדשה. החל מחודש מרץ 2020 קצא"א מוגדרת כחברה ממשלתית. עם זאת, קצא"א היא החברה הממשלתית היחידה שדוחותיה הכספיים לא מפורסמים לציבור, וזאת בניגוד לסעיף 34 לחוק החברות הממשלתיות. נציין כי רשות החברות הממשלתיות מפרסמת את דוחותיהן של חברות ממשלתיות אחרות הפועלות במשק האנרגיה, דוגמת תש"ן (חברת התשתית הלאומית של משק הדלק בישראל) ונתג"ז (שעוסקת בהקמה, תחזוקה והפעלה של מערכת הולכת הגז הטבעי במדינה), ואף של חברות ממשלתיות ביטחוניות, דוגמת התעשייה האווירית ורפאל. כלומר, קצא"א היא חברה ממשלתית שמתנהלת כחברה פרטית מבחינת שקיפות דוחותיה הכספיים, ולגישתנו אין לכך הצדקה.

¹ לפי סעיף ב(ב)(2) לחוק תשתיות להולכה ולאחסון של נפט על ידי גורם מפעיל, התשע"ז-2017, שמכוחו פועלת החברה.
² צו העונשין (הכרזה על עניין סודי) (הוראת שעה), התשע"ז-2016.
³ "היערכות לקראת תום זיכיון המשנה של חברת קו צינור אילת אשקלון בע"מ", במסגרת דו"ח שנתי 68. [קישור](#)
⁴ קישור לכתבה בנושא: <https://www.themarket.com/dynamo/premium-1.9860469>.

5. ההסכם שנחתם לאחרונה בין קצא"א לחברת MED-RED

- א. באוקטובר האחרון חתמה קצא"א על הסכם עם חברת MED-RED Land Bridge לשינוע נפט מהמפרץ הפרסי לים התיכון. חברת MED-RED נמצאת בבעלות משותפת של חברה אמירתית, חברה פרטית ישראלית וחברה הרשומה בגיברלטר. במסגרת ההסכם, שכבר מיושם בשטח, מיכליות נפט מגיעות מהאמירויות לאילת, פורקות בה את הנפט ומעבירות אותו דרך צינור קצא"א לאשקלון, ומשם לאירופה.
- ב. מדובר בהסכם בעל משמעויות סביבתיות מרחיקות לכת – ההסכם יוביל למעבר כמויות אדירות של נפט דרך שטח ישראל, וכל תקלה עלולה לסכן את ערכי הטבע הייחודיים שבמפרץ אילת ולאורך צינור קצא"א. נציין כי ההיסטוריה של קצא"א רצופה במחדלים סביבתיים, שהגדול שבהם הוא אסון עברונה, במסגרתו פרצו כ-5,000 מ"ק של נפט גולמי מצינור קצא"א לעבר שמורת ערבת עברונה.
- ג. לפי מסמך של המשרד להגנת הסביבה, העסקה תוביל לעלייה של פי 10 ויותר בהיקפי פריקת הדלק במפרץ אילת ביחס למצב היום, ולפי דיווחי קצא"א העלייה תהיה משמעותית אף יותר.⁵ המשרד המליץ להתנות את המשך קידום העסקה בנקיטת אמצעי מניעה/הגנה על-ידי חברת קצא"א ובהגברת הפיקוח מצד המשרד להגנת הסביבה. כיוון שכיום לא נעשה שימוש באמצעים אלו, תקלת שפיכת נפט עשויה להוביל בסבירות גבוהה לאסון סביבתי.⁶
- ד. למרות זאת, ההסכם לא הובא לאישור הממשלה ונחתם ללא מעורבותם של משרדי הממשלה המוסמכים. לגישתנו, לא ייתכן כי החיסיון ממנו נהנית ינוצל כדי להתחמק מפיקוח ממשלתי.

6. ניתן לצמצם את היקף החיסיון

- א. לפי עמדת הייעוץ המשפטי לוועדת חוץ וביטחון, שהועברה לחברי הוועדה לקראת הדיון בשנת 2017 בחיסיון על קצא"א, יש "להשתכנע כי לא ניתן להשיג את תכלית הצו באמצעים פחות פוגעניים, למשל [...] מבחינת היקף (צמצום תחולת הצו והרחבת החריגים שעליהם לא יחול החיסיון)".⁷
- ב. חברת "קו צינור אירופה אסיה" הוקמה בשנות ה-60 כמיזם ישראלי-איראני משותף, וכיום מתנהלת בין הצדדים בוררות בינלאומית. ככל שההצדקה לחיסיון נוגעת לבוררות זו, או לקשר של קצא"א עם מדינות נוספות (מלבד מדינות המפרץ שעדיין נחתמו מאז 2017 הסכמי שלום) – אנו סבורים כי אין סיבה להטיל חיסיון כה גורף וניתן לצמצם את תחולתו כך שלא יחול על כל פעילותה העסקית של החברה.

לגישתנו יש לקיים דיון מחודש בוועדה בנוגע לחיסיון המוטל על קצא"א, במסגרתו מוזמנים חיצוניים יוכלו להשמיע את טענותיהם, כפי שאירע גם בשנת 2017. נשמח להיפגש עמך כדי להציג את עמדתנו בהרחבה.

בברכה,

מאיה יעקבס
מנכ"לית, צלול

עו"ד נועה זלצמן
לוביסטית ציבורית, לובי 99

העתקים:

מר אביגדור ליברמן, שר האוצר
ח"כ קארין אלהרר, שרת האנרגיה
גב' תמר זנדברג, השרה להגנת הסביבה
מר אריאל אבלין, סגן בכיר למנהל רשות החברות הממשלתיות

⁵ פרסום קצא"א עם חתימת מזכר ההבנות מציין יכולת שינוע כמות יותר מכפולה מהערך שציין המשרד להגנת הסביבה. בעמוד על ההסכם באתר האינטרנט של קצא"א (קישור) מוזכרת יכולת שינוע של 600,000 חביות ליום, שווה ערך ל-30 מיליון טון בשנה. לעומת זאת, במסמך של המשרד להגנת הסביבה, המובא בה"ש 6, מדובר על 12-15 מיליון טון בשנה.

⁶ מסמך עמדה של היחידה הארצית להגנת הסביבה הימית במשרד להגנת הסביבה מיום 29.11.2020. קישור

⁷ סקירת הייעוץ המשפטי לוועדת חוץ וביטחון בנושא "צו החיסיון בנושאים הקשורים לקו צינור הנפט אילת – אשקלון (קצא"א)" מיום 27.12.2017. קישור